

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

**Treball de Fi de Grau
Resum executiu**

**Són les migracions internacionals migracions ambientals?
Saldos migratoris i els seus factors determinants a escala global
(1990-2019)**

Autora: Montse Salvadó Gavalrà

Tutor: Francesc Muñoz Pradas

Data: 20 de maig de 2021

Grau en: Sociologia

El 2019 el nombre de migrants internacionals era gairebé de 272 milions, representant el 3,5% de la població mundial (United Nations [UN], 2019). Tot i que la majoria d'individus migren voluntàriament, d'altres migren de manera no voluntària, per conflictes, persecucions o desastres naturals, és el cas dels refugiats, dels demandants d'asil, dels desplaçats interns o dels migrants mediambientals.

S'estima que el 2019, 8,5 milions de persones van ser forçades a desplaçar-se a causa de conflictes i violència i 24,9 milions van ser derivats d'esdeveniments climàtics extrems (Centre de Monitoratge de Desplaçaments Interns [IDMC], 2020). En aquesta tendència de persones obligades a desplaçar-se a causa del medi ambient, es preveu que el canvi climàtic i les seves conseqüències: l'augment de temperatures; els canvis en la freqüència i intensitat de les precipitacions i sequeres; les desertificacions o l'augment d'esdeveniments climàtics extrems; segueixin comportant que milions d'individus es vegin forçats a migrar per la degradació o inhabilitat dels territoris.

En les últimes dècades, la literatura teòrica que relaciona les migracions humanes i el medi ambient no ha parat de créixer. Tanmateix, la falta de dades que envolta el fenomen migratori per causes ambientals impedeix avançar a un àmbit més analític. Tret de la mobilitat d'individus coaccionada per desastres naturals sobtats, no és fàcil establir quan un territori esdevé prou degradat o inhabitable per considerar la migració com a mediambientalment forçada. Tampoc existeix gaire control de la reubicació d'aquests individus i per tant, a la pràctica son considerades com a migracions derivades d'altres factors o multicausals, d'una conjunció d'ells.

Aquest treball es val d'anàlisi estadística per desglossar les migracions internacionals com a fenomen multicausal. Es pretén analitzar si els factors ambientals són determinants per explicar les migracions internacionals a escala mundial i interactuen amb els impulsors tradicionals, els polítics, demogràfics i socioeconòmics.

En una primera part que ens serveix de contextualització, es defineixen les actuals tendències migratòries. Sent creixents internacionalment des dels noranta juntament amb les forçoses -on s'emmarquen els refugiats, els desplaçats interns o els migrants mediambientals-. S'expliquen les diverses tipologies de migracions existents -temporals i permanents, nacionals o internacionals, voluntàries i forçoses- i els principals

problemes que n'hi ha de mesura i definició -problemes per registrar les persones que abandonen o entren en un territori o per definir els migrants ambientals-.

Seguidament, es presenten els quatre marcs teòrics que tradicionalment s'han adoptat per explicar la mobilitat dels individus. Són: l'estabilitat política –determinats règims polítics i conflictes violents poden contribuir a les migracions-; la tendència demogràfica -un alt creixement de la població pot portar major pressió sobre els recursos o oportunitats i impulsar les migracions-; les condicions socioeconòmiques -claus per determinar el nivell de vida en un territori i per tant, afavorir l'atracció o expulsió d'individus-; i per últim, els factors ambientals -que degraden o impossibiliten la vida en un territori, augmenten la percepció de risc i interactuen amb els altres factors agreujant-ne les vulnerabilitats-.

En la segona part s'explica el procés d'anàlisi i resultats. Es creen de dues bases de dades que contenen indicadors demogràfics, socioeconòmics, polítics i ambientals per contrastar el fenomen migratori en dos moments diferents. Es seleccionen els anys 1995-1999, com a període caracteritzat per la disminució del nombre de persones desplaçades per conflictes o desastres naturals, i els anys 2015-2019, caracteritzats per l'augment. Per poder veure el pes dels factors ambientals s'intenta predir mitjançant Anàlisi de Components Principals (PCA) els saldos migratoris dels països a escala mundial en ambdós períodes amb referència ambiental i sense.

Sense les components ambientals, la capacitat explicativa dels models sobre els saldos migratoris disminueix la meitat o més. Per tant, els factors ambientals són importants per determinar les migracions internacionals. Altrament, una major pressió ambiental contribueix a una major expulsió d'individus.

L'etapa caracteritzada per la disminució del nombre de desplaçaments interns, obté millors resultats que l'etapa del seu augment. No es pot captar prou bé les tendències en augment de migracions ambientals amb les condicions que es viuen en els diferents països.

En el model s'obté que prenen molta importància els factors ambientals, econòmics i la seva interacció. Però tots els factors tradicionals resulten importants i al trobar-se tots relacionats podem establir diverses relacions. Es destaca el nivell d'industrialització, el

desenvolupament econòmic dels països es relaciona amb l'abandonament de l'agricultura a favor dels sectors industrials i serveis. Aquest desenvolupament depèn també de l'estabilitat política i de la bona gestió dels governs. Apareix com favorable, un menor creixement de la població, menor fecunditat i major esperança de vida; estats característics de països desenvolupats amb millors nivells econòmics. Resumidament, els efectes del canvi climàtic i la capacitat d'adaptació dels països depenen del seu nivell de desenvolupament.

Per últim, es planteja que tot i remarcar-se els factors ambientals com a determinants cal tenir en compte que interactuen amb molts d'altres a nivell macro que no s'han considerat, però també amb elements micro o meso. Es coneix poc de la interacció del medi ambient amb els individus i els territoris i tampoc hi ha prou dades per avaluar el seu impacte. Es tracta d'un fenomen relativament recent i poc explorat que està afectant desigualment els territoris. Per ara només es poden fer conjectures de com serà l'evolució i projecció en altres indrets.

Bibliografia

IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre). (2020). GRID 2020: Global report on Internal Displacement. Geneva

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2019). International Migration 2019.